

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In Evangelia: Qvæ Vsitato More in diebus Dominicis &
Festis proponuntur, Annotationes Philippi Melanth.**

Melanchthon, Philipp

Vuitebergæ, 1544

VD16 E 4532

De S. Stephano. historia, Actorum VI. & VII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35272

ENARRA TIONES QVAVN

dam historiarum Euangelij,
quæ leguntur certis diebus
Festis.

DE S. STEPHANO.
historia, Actorum VI. & VII.

STEPHANVS PLENVS
gratia & fortitudine, faciebat pro-
digia & signa magna in populo.
Surrexerunt autem quidam de Syna-
goga quæ dicitur Libertinorum, &
Cyrenensium, & Alexandrinorum, &
eorû, qui erant a Cilicia & Asia, dispu-
tantes cum Stephano, & non poterant
resistere sapientiæ, & spiritui quo loque-
batur. Tunc submiserunt viros qui di-
cerent, Quia audiuimus eum loquen-
tem uerba blasphema in Mosen, & De-
um. Commoueruntq; populum & se-
niores, & scribas, & inuadentes arripu-
erunt eum, & adduxerunt in conciliû,
& statuerunt falsos testes, qui dicerent,
Homo iste non cessat loqui uerba
A blasphema

DE SANCTO

blasphema aduersus locum sanctum hunc, & legem. Audiuius enim eum dicentem, quod IESUS Nazarenus hic destruet locum istum, & mutabit mores quos tradidit nobis Moses. At cum intuerentur eum omnes qui sedebant in cōcilio, uidebant faciem eius tanquam faciem Angeli.

Dixit autem princeps sacerdotum, an hæc ita se haberent: At ipse ait, Viri fratres, & patres, audite. Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahamæ, cū esset in Mesopotamia, priusquam moraretur in Charran, & dixit ad illum, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & ueni in terram quam monstrauero tibi. Tunc exijt de terra Chaldeorū, & habitauit in Charran. Et inde postquam pater eius mortuus est, transtulit illum in terram istam, in qua uos nunc habitatis. Et non dedit illi hæreditatē in ea, neq; passum pedis, sed promisit se daturū eam possidendam ipsi & semini eius post ipsum, cum nondum haberet filium.

Locutus est autem Deus sic, Erit semen

STEPHANO.

semen tuū inquilinum in terra aliena,
& seruitate illud subijcient, & male tra-
stabunt annis quadringentis, & gen-
tem cui seruiuerint, iudicabo ego, dixit
Deus, & post hæc exhibunt, & seruient
mihi in loco isto. Et dedit illi testamen-
tum circumcisionis Et hic genuit Isaac
& circumcidit eum die octaua, & Isaac,
Iacob, & Iacob duodecim patriarchas.

ET Patriarchæ æmulantes Ioseph
uendiderunt in Aegyptum, Et erat De-
us cum eo, & eripuit eum ex omnibus
tribulationibus eius, & dedit ei grati-
am & sapientiam coram Pharaone re-
ge Aegypti, & constituit eum ducem
super Aegyptum, & totam domum
suam.

Venit autem fames in uniuersam
terram Aegypti & Chanaan, & tribula-
tio magna, nec inueniebant cibos Pa-
tres nostri.

Et descendit Iacob in Aegyptum,
& defunctus est ipse & Patres nostri, Et
translati sunt in Sichem, & positi sunt
in sepulchro quod emit Abraham pre-

DE SANCTO

cio argenti, a filijs Emor, filij Sichem.
Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam iurauerat Deus Abrahæ, creuit populus & multiplicatus est in Aegypto, donec surrexit alius rex, qui non norat Ioseph. Hic fraudes machinatus contra genus nostrum, male tractauit patres nostros, ut exponerent infantes suos, ne uiuificarentur. Eodem tempore natus est Moses, & erat gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris. Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis, & nutriuit eum sibi in filium. Et eruditus est Moses omni sapientia Aegyptiorum, erat autem potens operibus, & in uerbis.

Hic est Moses qui dixit filijs Israel, Prophetam suscitabit uobis Dominus Deus uester de fratribus uestris, tanquam me, ipsum audietis.

Tabernaculum testimonij, fuit patribus nostris in deserto, sicut disposuit loquens ad Mosén, ut faceret illud secundum formam quam uiderat. Quod
& susce

STEPHANO.

& susceperunt patres nostri, & importarunt cum Iosue in possessione gentium, quas expulit Deus a facie patrum nostrorum, usque ad dies David, Qui inuenit gratiam coram DEO, & petijt ut inueniret tabernaculum Deo Jacob. Salomon autem ædificauit illi domum.

Sed altissimus non habitat in manu factis templis, sicut Propheta dicit, Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Qualem domum ædificabitis mihi, dicit dominus, aut quis locus requietionis meæ est? Nonne manus mea fecit hæc omnia?

Duri ceruice, & incircumcisi corde & auribus, uos semper Spiritui sancto resistitis, sicut patres uestri, ita & uos. Quem Prophetarum non sunt persecuti patres uestri? Et occiderunt eos, qui prænunderunt de aduentu iusti, cuius uos nunc proditores & occisores facti estis, qui accepistis legem per dispositiones Angelorum, & non seruastis.

Audientes autem hæc, dissecabantur cordi-

A 3

tur cordi-

DE SANCTO

tur cordibus suis, & stridebant dentibus suis in eum. Cum autem esset plenus spiritu sancto, intentis oculis in cœlum uidit gloriam Dei, & Iesum stantem a dextris DEI. Et ait. Ecce uideo cœlos apertos, & filium hominis stantem a dextris DEI. Exclamantes autem uoce magna continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum, & eiectum eum extra ciuitatem lapidabant. Et testes deposuerunt uestimenta ad pedes adolescentis, qui uocabatur Saulus, & lapidabant Stephanum inuocantem & dicentem. Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamauit uoce magna, Domine ne statuas illis peccatum hoc, Et, cum hoc dixisset, obdormiuit.

SEMPER duo considerentur in historijs Sanctorum, genus doctrine quod confitentur, deinde uita & mores. Doctrina & inuocatio Dei discernit pios ab Ethnicis uirtute præditis, & sententijs ac testimonio consentiuntur doctrinam, eruditur & confirmatur Ecclesia

STEPHANO.

fia. Præcipue enim ob hanc causam ab initio missi sunt Prophetae, & alij Doctores, qui uarijs certaminibus & periculis inclaruerunt, ut hoc modo doctrina subinde instauraretur, et propagaretur, & posteris nouis testimonijs confirmarentur. Sic & Apostoli & eorum discipuli missi sunt ad docendum, & ad subeunda certamina propter doctrinam, ut Ecclesia erudiretur, & haberet certa testimonia doctrinae. Ideo eorum historiae considerandae sunt, ut confessio eorum doceat nos, non ut inuocentur Ethnico more.

QVAE FVIT IGITVR doctrina Stephani:

IUDAEI accusant eum, quod contra templum & contra legem blasphemias dixerit. Magna controuersia fuit, & de re omnium maxima, uidelicet, de Lege Dei, & cultu quem instituerat. Haec Stephanus dicit Deo displicere, & interitura esse. Haec aduersarij iudicabant esse crimina contra primam tabulam, blasphemia, sceleretica, deinde etiam sediciosa: Quia haec doctrina distractionem faciebat istius politie. Semper existunt similes contentiones, quoties Deus emendat Ecclesiam, Hypocritae clamitant

A A

cultum

DE SANCTO

cultum Dei labefactari, sapientes queruntur distrahi imperia.

QVID IGITUR DISCENDUM est ex hac Stephani historia?

PPRIMUM hoc in genere discatur, quod necesse sit mandatum de confessione illis querelis anteferre. Graue crimen est, quod dicunt aduersarij aboleri à nobis cultum Dei, & legibus laxatis confirmari licentiam. Graue est & alterum crimen, quod dicimur distrahere Respub. mutato genere doctrinae. His accusatioribus homo modestus non potest non moueri, sed tamen anteferendum est mandatum de confessione: Si quis negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre caelesti.

SECUNDO DOCTRINA ipsa cognoscatur.

Stephanus docet ritus templi non esse cultus Dei, & negat Iudaeos iustos esse Lege, Negat peccatum tolli cultibus illis, Praedicat & templi destructionem, & excidium totius politiae, ut ostendat regnum Christi esse aeternum regnum, & non mundanam politiam. In hac disputatione
Summa

STEPHANO.

Summa Euangelij comprehenditur: Quia negat sacrificijs tolli peccata, Ostendit propter Messiam donari remissionem peccatorum, Quia negat ritus templi esse cultus Dei, monstrat alios, scilicet, poenitentiam, fidem, inuocationem, fiducia Messiae, qua inchoatur in nobis noua lux, noua obedientia & uita aeterna, sicut CHRISTUS inquit, Haec est uita aeterna, ut agnoscant te Deum uerum, & quem misisti Iesum esse Christum. Has res, uidelicet, poenitentiam, fidem, inuocationem, nouam obedientiam spiritualem, dixit Stephanus esse ueros cultus, & propter has res missum esse filium Dei, non ut occuparet mundi imperium. Ideoq; testatus est, templum, & ritus interituros esse, ut extet testimonium iudicij Dei, quod hi ritus non sint iusticia regni Messiae.

Hanc eandem sententiam in longa contione postea tractat Stephanus, cuius contionis hic est status: Quod datae sint promissiones de uenturo Messia, & fuerit Ecclesia etiam cum nondum esset templum, Nec cultum uerum esse hos ritus templi, sed credere DEI promissionibus de Messia, & in hac fide eum inuocare,

Eandem doctrinam complectitur disputatio, quae adfirmat regnum CHRISTI non esse

A S

mundanum

DE SANCTO

mundanum, quia statim querendum est, cur passus sit, scilicet, ut esset uictima pro peccato: Item, quale sit regnum, quæ sint eius beneficia, uidelicet remissio peccati, inchoatio uitæ æternæ per spiritum sanctum, & donatio uitæ æternæ. Hæc beneficia inchoantur in hac uita per fidem. Et ex hac Hypothesi sequebantur illa: ut constaret regnum Messie non esse mundanum, secuturum esse excidium Urbis, Templi, & totius politie Iudaicæ, sicut Daniel prædixerat.

HAEC disputata sunt à Stephano, qui facile poterat conuincere Iudeos. Daniel clarè prædixit urbis excidium, mox post aduentum Messie. Hinc perspicuè sequitur, regnum Messie non esse mundanum, Item, ritus templi non esse ueros cultus, non enim interirent: sed alios cultus describi in Ieremia. Ecce dabo Legem meam in corda eorum. Item, omnis qui inuocauerit nomen Domini saluus erit. Item in Psalmo, Tu es sacerdos secundum ordinem Melchizedech. Interibit igitur sacerdotium Leui.

TERTIO.

Dictum est de doctrina Stephani: pertinet autem ad doctrinam testimonium Stephani

STEPHANO.

Stephani quod adfirmat se uidere CHRISTUM
stantem ad dextram Dei. Nam hoc exemplo
monemur, quale sit regnum Christi. Non ita
discessit, ut negligat Ecclesiam, sed uerè eam
respicit, adest ei, propugnat eam, iuuat morien-
tes, sicut & ipse dicit: Sine me nihil potestis fa-
cere. Item, Pater meus usq; modo operatur, &
ego operor. Item, ubicunq; sunt congregati duo
aut tres in nomine meo, in medio eorum sum.
Nec frustra se hic ostendit Stephano, nec prop-
ter ipsum tantum, sed multo magis propter uni-
uersam Ecclesiam. Sic omnes pij in omnibus peri-
culis, sic in morte respici se & curari statuunt,
perinde ac si oculis Christum cernerent, ut uidit,
Stephanus. Ideo hoc exemplum infigamus animis,
ut quotidie nos de regno Christi admoneat, ut
cogitemus non ociosum esse, sed uerè opitulari
eum, & dare aeterna bona.

QUARTO DE PASSIONE STEPHANI.

IUDAEI expectabant Messiam daturum im-
peria & opes: at exemplum Stephani osten-
dit, in hac uita Ecclesiam subiectam esse
cruci, sed accipere iusticiam, spiritū sanctum, &
donari

DE SANCTO

donari post hanc uitam, eterna gloria. Ideò Stephanus interficitur, ut reliqui discerent, regnum Messiae non esse mundanum imperium, & suaue ocium. Absurdum autem uidetur rationi humane, iustos & populum Dei, tamen oportere subiectos esse ærumnis, & quidem multò durius premi, quàm ullos alios homines. Impij tenent magna imperia, ut nunc Turci & alij Tyranni. Interim Ecclesia est miserabilis coetus, & uerè, ut Psalmus ait, Oues destinatæ ad mactationem. Nec leuiter offendit hæc species iudicia humana. Sed Ecclesia scit causas, cur sit subiecta cruci. Estq; hæc peculiaris & propria sapientia Ecclesie, ignota rationi humane. Nobis igitur hæc causæ notæ esse debent, ut DEO obediamus in afflictionibus, & expectemus liberationem integram in uita eterna.

Est autem hæc præcipua causa, Cum natura hominum sit immersa peccato, Deus subiecit totum genus humanum morti, & multis ærumnis, ut agnoscamus iram DEI aduersus peccatum, & uocemur ad pœnitentiam. Ac præcipuè Ecclesia subiecitur cruci, quia Deus uult ipsam agnoscere iram aduersus peccatum, uult augeri pœnitentiam, cum reliqua pars hominum nihil curet

STEPHANO.

curet iram DEI, & furens contemnat peccatum
& poenas.

Præterea sanctorum afflictiones sunt testi-
monia doctrinæ, Tunc adparet eos seriò sentire,
quod profitentur, cum nullis periculis deterren-
tur à confessione. Sunt itē testimonia futuræ ui-
tæ. Cum uidemus Paulum interfici ab impurissi-
mo Tyranno, intelligimus certò restare aliud
iudicium, in quo Nero poenas dabit, quia Paulum
non negligi priora testimonia ostendunt, in
quibus declarauit Deus sibi illum curæ esse. Sunt
& aliæ causæ, quas aliàs recitauit.

Exemplum uero Stephani de utraq; re nos
admoneat, & quod Ecclesia sit subiecta cruci,
& quod tamen adsit suis in cruce filius DEI,
sicut hic præsens à Stephano cernitur. Est & hoc
obseruandum: etsi aliqua membra, ut in acie
interficiuntur, tamen non deletur tota Ecclesia
funditus, manet semper aliquis coetus, ut propa-
getur doctrina, ideo fiunt etiam liberationes
corporales, ut Petrus & Paulus educuntur ex
carcere, Daniel seruetur inter Leones.

QVINTO.

Diligenter

DE SANCTO

Diligenter obseruanda est precatio Stephani directa ad Christum, Domine Iesu, accipe spiritum meum. Hæc est confessio, quòd filius Dei sit natura Deus, & omnipotens, quia eum inuocat, Item, quia ipsi commendat spiritum, testatur esse omnipotentem, qui spiritum corpori redditurus sit: sicut Ioannis & inquit. Sicut Pater uiuificat mortuos, ita & filius quos uult uiuificat. Rectè igitur oramus utroq; modo: Iuua nos DEVS eterne Pater Domini nostri Iesu Christi, conditor omnium rerum, & conseruator, & exaudi propter filium: & Iesu Christe iuua nos. Et cum sic dicimus, Deum, qui se per Christum patefecit, & in Christo habitat, corporaliter inuocamus, & simul fatemur huic filio regnum à Patre esse traditum, sicut ipse inquit Matthei ultimo, Data est mihi omnis potestas in coelo & in terra, Agnoscimus eum esse caput Ecclesie, efficax in membris, ut Ephesi primo dicitur.

EVANGELIUM IOAN- NIS. XXI.

Dixit Iesus Petro. Amen amen dico tibi, cum esses iunior cingebas te &